

Sanna Talonen

**HUONO-OSAISUUDEN YLISUKUPOLVISUUS
TOIMEENTULOTUKEA SAAVIEN NUORTEN
AIKUISTEN NÄKÖKULMASTA**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2021

TIIVISTELMÄ

Sanna Talonen: Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta

Kandidaatin tutkielma

Tampereen yliopisto

Sosiaalityön tutkinto-ohjelma

Helmikuu 2021

Tämän kandidaatin tutkielman tavoite on selvittää kirjallisuuskatsauksen keinoin huono-osaisuuden ylisukupolvistumista toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta. Tutkielmassa tarkastellaan, miten vanhempien huono-osaisuus vaikuttaa nuorten aikuisten huono-osaisuuteen sekä mahdolliseen toimeentulotuen asiakkuuteen. Tutkielma on toteutettu laadullisena review-tutkimuksena, jonka aineistona on yhdeksän tieteellistä, vertaisarvioitua tutkimusartikkelia. Näistä seitsemän kohdistuu Pohjoismaihin, yksi Kanadaan ja yksi Saksaan. Aineistoni tutkimukset ovat rekisteripohjaisia tutkimuksia ja paneelitutkimuksia sekä yksi on laadullinen haastattelututkimus.

Tutkimukseni tulosten mukaan vanhempien toimeentulotuen asiakkuudella on suurin itsenäinen vaikutus nuorten aikuisten toimeentulotuen saamiseen sekä muuhun huono-osaisuuteen, kuten matalaan koulutukseen ja työttömyyteen. Vanhempien koulutuksella, tulotasolla ja työttömyydellä on myös merkitystä ylisukupolvistuneeseen huono-osaisuuteen. Näistä vanhempien matala koulutus näyttäytyy vakavimpana riskitekijänä, mikä ennustaa nuorten aikuisten huono-osaisuutta. Tulotaso ja työttömyys eivät puolestaan yksistään ole ylisukupolvistuneen huono-osaisuuden merkittävimpiä tekijöitä. Lisäksi nuoren elämänkaaren vaiheilla on todettu olevan huono-osaisuuteen vaikutusta erityisesti yhdistettynä heikkoon sosiaaliseen taustaan. Huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen mekanismeja on vaikea tunnistaa. Yhtenä selittävänä teoriana tutkimukseni perusteella voidaan nähdä sosiokulttuurinen periytyminen. Sen mukaan ylisukupolvistunut huono-osaisuus ei johdu ainoastaan perheen aineellisten ja taloudellisten resurssien puutteesta.

Tutkielmani mukaan ylisukupolvistunut huono-osaisuus on vaikeasti määriteltävä käsite ja sen tutkiminen ei ole yksiselitteistä. Aihetta on kuitenkin tärkeä tutkia ja pyrkiä siten löytämään yhteyksiä huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen. Näin voidaan löytää uusia ratkaisuja huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen ehkäisyyn ja katkaisuun. Nuoren aikuisuuden kriittiset elämänvaiheet ja vanhemmuuden huono-osaisuuden riskitekijät tulisi huomioida sosiaalityössä. Lisäksi toimeentulotuen asiakkuuteen liittyvään ylisukupolvistumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja pyrkiä sosiaalityön keinoin ehkäisemään pitkäaikaista toimeentulotuen asiakkuutta.

Avainsanat: Huono-osaisuus, ylisukupolvisuus, toimeentulotuki, nuori aikuinen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TEORITAUSTA	6
2.1 Huono-osaisuus	6
2.2 Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus	8
2.3 Toimeentulotuki ja toimeentulotuen asiakas	11
2.4 Nuoruus elämänvaiheena.....	12
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
3.1 Tutkimuskysymys	14
3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	15
3.3 Tutkimusaineisto	15
3.4 Aineiston analyysi	18
4 VANHEMPIEN HUONO-OSAISUUDEN VAIKUTUS NUORTEN AIKUISTEN HUONO-OSAISUUTEEN	19
4.1 Vanhempien sosioekonomiset resurssit	19
4.2 Vanhempien taloudelliset resurssit	21
4.3 Vanhempien käyttäytymismallien, arvojen ja asenteiden oppiminen	25
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	27
LÄHTEET	31
LIITE 1. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTO	35
TAULUKKO	
Taulukko 1: Artikkelien sisäänotto- ja poissulkukriteereitä	17

1 JOHDANTO

Kandidaatintutkielmani tavoitteena on tarkastella huono-osaisuuden ylisukupolvistumista nuorten aikuisten näkökulmasta. Tarkoitukseni on etsiä vanhemmuuden riskitekijöitä huono-osaisuuden ylisukupolvistumiselle ja kuvata niiden vaikutusta nuorten aikuisten huono-osaisuudessa ja mahdollisessa toimeentulotuen asiakkuudessa. Huono-osaisuus on laaja käsite ja sen määrittelystä ei ole selkeää yksimielisyyttä. Huono-osaisuus ymmärretään kuitenkin usein hyvinvointivajeiden kautta (Berg 2017, 161; Kallio & Hakovirta 2020, 9; Raunio 2006, 26.) Huono-osaisuuden ylisukupolvisuudella tarkoitetaan puolestaan vanhempien hyvinvoinnin ongelmien periytymistä heidän lapsilleen. Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus muodostuu perheiden ja yksilöiden tasolla esimerkiksi geneettisten, biologisten, psykososiaalisten ja sosioekonomisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. (THL 2016.)

Tässä tutkielmassa keskityn erityisesti sosioekonomisten ja taloudellisten tekijöiden ylisukupolvistumiseen ja niiden vaikutukseen, sillä näkökulmani on toimeentulotukiasiakkaiden huono-osaisuuden ylisukupolvistumisessa. Toimeentulotuki on sosiaaliturvajärjestelmän viimesijainen ja väliaikaiseksi etuudeksi tarkoitettu taloudellinen tuki. Suomessa toimeentulotukijaksot ovat kuitenkin usein pitkiä. Toimeentulotuen saaminen on merkki huono-osaisuudesta ja toimeentulotuen asiakkailla onkin usein monenlaisia hyvinvoinnin puutteita (Ilmakunnas ym. 2020, 201–202.) Näin ollen valitsemani rajaus huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen tarkasteluun on mielestäni perusteltu ja merkityksellinen.

Huono-osaisuus on ajankohtainen aihe, sillä Suomessa köyhyys ja tuloerot ovat kasvaneet 1990-luvulta lähtien. Lapsiperheiden suhteellinen köyhyys ja nuorisotyöttömyys ovat lisääntyneet vuoden 2008 jälkeen. Lisäksi huono-osaisuus näyttää kasautuvan, pitkittyvän ja ylisukupolvistuvan. (Särkelä ym. 2014, 287.) Ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että 2019 valmistuneen hallitusohjelman tilannekuvassa ja politiikkalinjauksessa oli esillä ylisukupolvinen huono-osaisuus. Yksi 2020-luvun sosiaali- ja terveyspolitiikan keskeisistä haasteista näyttää siis Suomessa olevan huono-osaisuuden ylisukupolvistuminen. (Saari ym. 2020, 13.) Aihe on äärimmäisen tärkeä yhteiskunnallisesti, mutta erityisen merkityksellinen myös yksilötasolla. Yksilöt ja perheet saattavat kohdata monenlaisia vaikeuksia, mitkä vaikuttavat huono-osaisuuteen. Tällaisia voivat olla esimerkiksi työttömyys, toimeentulovaikeudet, mielenterveys- ja päihdeongelmat tai muut terveysongelmat ja nämä voivat

vaikuttaa eri tavoin huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen. (THL 2016.) Huono-osaisuuden taustalla olevien tekijöiden tunnistaminen on tärkeää sekä ymmärrys, kuinka nämä tekijät voivat vaikuttaa huono-osaisuuden ylisukupolvistumisessa.

Olen valinnut huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen kandidaatintyöni aiheeksi, sillä koen sen sosiaalityön kannalta hyvin merkitykselliseksi. Lisäksi aihe on yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä niin ylisukupolvinen huono-osaisuus kuin toimeentulotukiasiakkuuden pitkittyminen ja ylisukupolvistuminenkin ovat isoja yhteiskunnallisia haasteita. Aiheen ajankohtaisuuden ja tärkeyden lisäksi kiinnostus aiheeseen on herännyt oman työni kautta. Olen työskennellyt aikuissosiaalityössä ja nähnyt, kuinka sosiaalityön asiakkuus jatkuu toisinaan useammassa sukupolvessa. Tämä on innostanut tutkimaan huono-osaisuuden ylisukupolvistumista tarkemmin ja selvittämään, mitkä tekijät ovat ylisukupolvistumisen taustalla tai vaikuttaako huono-osaisuuden periytymiseen tietyt mekanismit. Toivon, että löydän aineistoni avulla sellaista tietoa huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta, millä olisi merkitystä myös käytännön sosiaalityöhön. Pyrkimykseni on saada ymmärrystä ilmiölle ja työkaluja sosiaalityöhön, millä voisi ehkäistä huono-osaisuuden periytymistä sekä eriarvoisuuden kasvua.

Tutkielmani rakentuu siten, että seuraavassa osassa avaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ja teoriapohjaa. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuskysymyksen ja aiheen rajauksen ja kerron tutkimusmenetelmästä, aineistosta ja sen analysoimisesta. Neljännessä luvussa käyn läpi tutkimuksen tulokset. Viimeisessä luvussa esitän johtopäätöksiä ja pohdintaa.

2 TEORIATAUSTA

2.1 Huono-osaisuus

Huono-osaisuus on vaikeasti määriteltävä käsite eikä sille siksi ole vakiintunutta määritelmää. Lisäksi huono-osaisuus saattaa ilmetä eri tavoin eri elämänvaiheissa ja tästä johtuen samakin huono-osaisuustekijä voi saada erilaisen merkityksen eri iässä ja eri elämänvaiheessa. On tyypillistä, että huono-osaisuuteen liittyy kuitenkin negatiivinen leima. (Berg 2017, 161.) Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on käytetty 1980-luvulla termiä *underclass* eli vähäosaiset. 1990-luvun kuluessa tämä termi on korvattu käsitteellä *social exclusion*, mikä voidaan suomentaa sanalla sosiaalinen poissulkeminen. Sosiaalisen poissulkemisen termissä ajateltiin olevan kyse muustakin kuin tuloista. Määritelmän nähtiin pitävän sisällään myös elämän mahdollisuuksia sekä olevan haitallisempi itsetunnolle, vahingollisempi yksilölle sekä koko yhteiskunnalle. Lisäksi todettiin, että näin ymmärrettynä huono-osaisuus todennäköisemmin ylisukupolvistuu kuin köyhyys. (Welshman 2007, 214.)

Huono-osaisuudesta voidaan puhua eri määritelmillä ja sitä voidaan myös lähestyä monien eri käsitteiden avulla, kuten syrjäytyminen ja köyhyys. Huono-osaisuutta, syrjäytymistä ja köyhyyttä voidaan pitää myös toistensa synonyymeina, jos nämä käsitteet ymmärretään laaja-alaisesti. (Kainulainen & Saari 2013, 23.) Kyösti Raunion (2006, 26) mukaan huono-osaisuus viittaa monenlaisiin puutteisiin henkilöiden tai kotitalouksien tosiasiallisissa elinoloissa. Raunio on myös sitä mieltä, että suhteessa huono-osaisuuteen syrjäytyminen voidaan tarkemmin jäsentää huono-osaisuutta aikaansaavaksi prosessiksi. Samoin näkee Ilmakunnas ja kumppanit (2015, 247), joiden mukaan Suomessa syrjäytyminen määritellään usein työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisenä. Tällä määritelmällä viitataan lähinnä sosioekonomiseen huono-osaisuuteen. Heidän mukaansa voidaan ajatella, että syrjäytyminen on huono-osaisuuteen ja köyhyyteen johtava tekijä eikä siten varsinaista huono-osaisuutta.

Erilaiset huono-osaisuuden mittaamisen tavat antavat huono-osaisuudesta erilaisia arvioita. Tuloerojen mittaamisella saadaan tietoa yhteiskunnan eriarvoisuudesta. Köyhyys määritellään eri tavoin, mutta yleisin käytetty mittari on pienituloisuuden määritelmä. Köyhyydestä voidaan erottaa huono-osaisuus, jolla viitataan vähäisiin resursseihin. (Ohisalo ym. 2015, 436.) Köyhyys ei ole kuitenkaan pelkästään taloudellinen asia, sillä se aiheuttaa laajempia vaikutuksia yksilön elämään.

Tällaisia voivat olla esimerkiksi häpeä, stressi, ihmissuhdeongelmat sekä turvattomuus. Lapsiperheiden kokema köyhyys heikentää lisäksi seuraavan sukupolven toimintaedellytyksiä ja näin taloudellisella huono-osaisuudella on taipumus ylisukupolvistua. (Isola ym. 2007, 15–16.)

Huono-osaisuus viittaa poliittisessa keskustelussa yhteiskunnan alempiin kerroksiin ja niissä objektiivisesti mitattavissa oleviin hyvinvointivajeisiin, kuten alhaisiin tuloihin, pieniin asuntoihin, työttömyyteen ja sairauksiin (Kainulainen & Saari 2013, 22). Mirjam Kallandin (2014, 84) mukaan huono-osaisuus ei ole vain absoluuttinen tila. Huono-osaisuus voidaan nähdä myös suhteena ja prosessina, eli joku on huono-osainen suhteessa toiseen. Suhteellista köyhyyttä ei voida poistaa kokonaan, sitä on mahdollista vain vähentää. Absoluuttista köyhyyttä on puolestaan mahdollista poistaa. Pohjoismaissa elintaso koskeva köyhyys on Saaren (2020, 73) mukaan ensisijaisesti suhteellista, joka määrittyy riittämättömistä taloudellisista resursseista johtuvaksi kykenemättömyydeksi osallistua ja toimia yhteiskunnassa tavanomaisen elämäntavan mukaisesti. Objektiivisen huono-osaisuuden lisäksi voidaan puhua myös subjektiivisesta huono-osaisuudesta ja viime aikoina onkin ihmisten oman kokemuksen huomioon ottaminen alkanut nousta yhteiskuntapolitiikassa. Koettu huono-osaisuus on tullut mukaan huono-osaisuuden tutkimukseen köyhyystutkimuksen välityksellä. Esimerkiksi Erik Allardtin tutkimuksessa on selvinnyt, ettei kotitalouden tulojen ja elämän tyytyväisyyden välillä ole juurikaan yhteyttä (Allardt 1976 ref. Kainulainen & Saari 2013, 24).

Huono-osaisuutta voidaan yrittää selittää esimerkiksi yhteiskunnallisilla ja yksilöllisillä tekijöillä. Rakenteelliset selitykset korostavat yksilöstä riippumattomien tekijöiden merkitystä huono-osaisuuden syynä. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus saattaa aiheuttaa epätasaisesti jakautuneita mahdollisuuksia osallistua työelämään, kuntoutukseen tai koulutukseen. (Saari 2015, 101.) Suomea voidaan pitää meritokraattisena yhteiskuntana, jossa vallitsee mahdollisuuksien tasa-arvo ja näin ollen eriarvoisuutta ei pitäisi juurikaan olla. Meritokratia viittaa siihen, että yksilön asema yhteiskunnassa määrittyy ansioiden sekä pätevyyden ja kykyjen mukaan eikä esimerkiksi perheen aseman perusteella. Perhetaustan on kuitenkin havaittu tutkimusten mukaan olevan yhteydessä ihmisten elämäntapoihin. (Eskelinen ym. 2020, 129.) Lisäksi taloudellinen eriarvoisuus on kasvanut Suomessa (Mattila 2020, 249).

Näen, että kandidaatintutkielmaani sopii kaikki edellä kuvailemani määrittelyt huono-osaisuudesta. Tulkinta köyhyiden, syrjäytymisen ja huono-osaisuuden ymmärtämisenä toistensa synonyymeinä kuvaa kuitenkin hyvin käsitystäni huono-osaisuudesta tässä työssä. Näen, että tutkielmassani huono-osaisuus tulee ymmärtää laajasti, jolloin köyhyyttä ja syrjäytymistä ei voida erottaa kokonaan

käsitteestä. Toimeentulotuen asiakkaan huono-osaisuudessa läsnä on myös vahvasti suhteellinen köyhyys sekä rakenteiden ja yhteiskunnan luomat tekijät.

Huono-osaisuutta on tutkittu Suomessa jo pitkään. Aluksi tuotettiin tietoa väestön hyvinvoinnin eri ulottuvuuksista yhteiskunnallisen uudistamisen ja päätöksenteon perustaksi ja Suomessa onkin vahvat perinteet väestön elinolojen tutkimuksesta. 1960 - 1980-luvuilla julkaistuissa hyvinvointitutkimuksissa pyrittiin tarkastelemaan väestön hyvinvoinnin tasoa ja jakautumista laaja-alaisesti erilaisilla elintasoa ja hyvinvointia kuvaavilla mittareilla. Eli tutkimusten lähtökohtana ei ollut varsinaisesti vielä elinolojen ja hyvinvoinnin puutteet eli huono-osaisuus. Suomalaisen huono-osaisuustutkimuksen voidaan katsoa alkaneen 1980-luvun puolivälin jälkeen, jolloin kiinnostus väestön yleisestä hyvinvoinnista siirtyi köyhyyteen ja huono-osaisuuteen. (Niemelä & Saari 2013, 7–8.)

2.2 Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

Erilaisilla sosiaalisilla ongelmilla on taipumus siirtyä sukupolvelta toiselle, mutta huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen mekanismeja ei kuitenkaan täysin tunneta (Kallio ym. 2016, 31). Yksi tapa huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen ymmärtämiseen on kahden mekanismin kautta, joita ovat resurssit ja oppiminen. Käytännössä huono-osaisilla vanhemmilla on vähemmän erilaisia resursseja käytettävissään, mikä aiheuttaa huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen tai sitten voidaan ajatella, että huono-osaisuuden periytyminen johtuu vanhempien lapsilleen siirtämästä aineettomasta pääomasta. (Kallio ym. 2020, 180–184.) Tämä huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen lähestymistapa on mielenkiintoinen tutkielmani kannalta, sillä toimeentulotuen asiakkuus yhdistetään vahvasti taloudelliseen huono-osaisuuteen ja siten resurssien niukkuuteen.

Ylisukupolvisuutta voidaan kuvata termillä *sosiaalinen perimä*. Tuulikki Kärkkäisen (2004, 29) mukaan sosiaalinen perimä on yksilötasolla sukupolvelta toiselle elämänhallinnan voimavarojen siirtymistä. Elämänhallinnan voimavaroina voidaan nähdä esimerkiksi henkiset, kulttuuriset, sosiaaliset ja aineelliset hyvinvoinnin tekijät. Sosiaalinen perimä näkyy yksilön omassa elämässä sekä lasten kasvattamisessa. Sosiaalista perimää on määritelty sen mukaan, mitä kautta voimavarat periytyvät. Tällä tarkoitetaan sitä, että voimavarat periytyvät vuorovaikutustapojen ja sosiaalisten suhteiden kautta. Lisäksi sosiaalinen perimä voidaan määritellä sisällön kautta, millä tarkoitetaan sitä, millaisia voimavaroja periytyy. (Kärkkäinen 2004, 29.) Sosiaalinen perimä voi Saaren ja

kumppaneiden (2020, 21–22) mukaan rakentua myös perheiden toimintatapojen ja yhteiskunnan institutionaalisen rakenteen välisessä vuorovaikutuksessa. Tähän vuorovaikutukseen vaikuttavat yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Ihmiset voivat tehdä institutionaalisisessa rakenteessa toimintakykijensä kannalta kielteisiä valintoja tai institutionaalinen rakenne ei puolestaan luo johdonmukaisia mahdollisuuksia myönteisille siirtymisille. Huono-osaisuutta voidaan nähdä välittävän sukupolvelta toiselle myös evoluutioon kytkeytyvä mekanismi. Evoluution kautta valikoitunut biologinen perimä on geenien ehdollistamaa, jolloin vuosituhsien aikana on valikoitunut mielekkäitä toimintamalleja.

Huono-osaisuuden ja köyhyyden ylisukupolvistumista voidaan lähestyä ja yrittää selittää erilaisten teorioiden avulla. Esittelen lyhyesti tutkielmani kannalta keskeisiä teorioita, mitkä keskittyvät köyhyyden ja sosioekonomisen aseman periytymiseen, sillä ne luovat mielekkään viitekehysten tutkielmaani. Perinteinen sosiologinen lähestymistapa huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen on *sosiaalisen kerrostuneisuuden* teoria. Siinä lähtökohta on se, että esimerkiksi köyhyys on hyvin jäsentynyt sosiaalisen kerrostuneisuuden määrääville tekijöille, kuten yhteiskuntaluokka. Sosiaalisen kerrostuneisuuden tekijöiden pitäisi olla vähentynyt länsimaisissa hyvinvointiyhteiskunnissa, mutta empiiriset tutkimukset ovat osoittaneet, että näillä tekijöillä on edelleen merkitystä. (Fuchs 2016, 714.)

Yksilöllistämisteoria kyseenalaistaa eriarvoisuuden sosiologian perusajatuksen. Tämän teorian lähtökohta on se, että elämänkaaren vaiheet ovat tärkeitä yksilöiden elämässä eivätkä sosiaalinen kerrostuneisuus ja erityisesti yhteiskuntaluokka ole määräävinä tekijöinä. Esimerkiksi köyhyys ei yksilöllistämisteorian mukaan periydy sukupolvelta toiselle esimerkiksi yhteiskuntaluokan mukaan, vaan sitä voi esiintyä yhtäläisesti, missä väestökerroksessa vain. (Fuchs 2016, 716–717.)

Sosiaalinen liikkuvuus on myös tunnettu sukupolvien välistä huono-osaisuuden periytymistä selittävä lähestymistapa, missä kuvataan kuinka mm. vanhempien tulot ja koulutus siirtyvät (Björklund & Jäntti 2019, 1). Pohjoismaissa on todettu taloudellisella asemalla ja koulutuksella mitatun sosiaalisen liikkuvuuden olevan suurempaa kuin useissa liberaaleissa hyvinvointivaltioissa. Tästä huolimatta esimerkiksi nuorisobarometrin 2012 tulokset kertovat, että huono-osaisuudella on Suomessa edelleen taipumus ylisukupolvisuuteen. (Paananen ym. 2012, 37.) Erolan (2010, 318) mukaan sosiaalinen liikkuvuus kertoo yhteiskunnan mahdollisuuksien tasa-arvosta. Eli missä määrin lasten asema aikuisuudessa on riippumaton vanhempien asemasta, kuvaa tasa-arvon toteutumista.

Erityisesti viimesijaisen sosiaaliturvan saamisen ylisukupolvistumista on tutkittu Yhdysvalloissa, jossa on keskusteltu runsaasti niin kutsutusta *riippuvuuskuulttuurista*. Tukiasiakkuuden riippuvuuskuulttuuria on selitetty kahdella tavalla, joko opitulla käyttäytymismallilla tai pienituloisuuden periytyemisellä. Oppimisessa viitataan siihen, että lapset oppivat vanhemmiltaan, kuinka sosiaaliturvajärjestelmää käytetään ja samalla myös häpeän kokemus häviää. Toisessa selitystavassa ajatus on, että lapset kokevat samat ympäristöstä aiheutuvat ominaispiirteet, kuin vanhempansa, kuten koulutuksen puutteen tai työttömyyden ja näin jäävät vanhempiensa lailla pienituloisiksi. (Baker Collins 2020, 75; Myllyniemi 2012, 154.)

Ensimmäiset varsinaiset ylisukupolvista köyhyyttä tutkivat tutkimukset tehtiin Suomessa 1990-luvulla. Kyselytutkimuksissa havaittiin vanhempien sosioekonomisen aseman ja lapsuuden taloudellisten vaikeuksien olevan yhteydessä lasten aikuisiän köyhyyteen. Lisäksi vanhempien toimeentulotukiasiakkuuden huomattiin kiinnittyvän lasten köyhyysriskiin aikuisiällä. Ylisukupolvista huono-osaisuutta käsittelevät suomalaiset tutkimukset voidaan jakaa lähestymistavan mukaan neljään teemaan. Ensimmäisen teeman muodostavat pitkän aikavälin seurannat eli kohorttitutkimukset ja nämä tutkimukset ovat pitkään muodostaneet sukupolvitutkimuksen perustan. (Saari ym. 2020, 74, 27.) Esimerkiksi Terveystietokeskuksen ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskuksen yhteinen tutkimus on tarkastellut 1987 syntyneiden suomalaisten seurantakohortista vanhempien toimeentulotukiasiakkuuden yhteyksiä lasten erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin (Paananen ym. 2012). Toisen teeman muodostavat rekisteritutkimukset ja ne ovatkin yleistyneet kahdessa vuosikymmenessä. Tärkeimmät aineistot perustuvat vuosina 1987 ja 1997 syntyneistä kerättyihin paneelisiin. Kolmannen teeman muodostavat erilaiset tapaustutkimukset ja asiakashaastattelut. Neljännen teeman muodostavat retrospektiiviset kyselytutkimukset ja muut haastattelut. Näissä tutkimuksissa vastaajat ovat muistelleet lapsuuttaan ja kuvanneet nykyistä elämäntilannettaan. (Saari ym. 2020, 27–28.) Esimerkki toteutetusta kyselytutkimuksesta on European Social Survey -kyselytutkimus (ESS), mikä on vuonna 2014 toteutettu kysely. Toimeentulotukiasiakkuuden näkökulmasta vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein heidän lapsuudenperheessään oli vakavia toimeentulo-ongelmia. Siten on pystytty tarkastelemaan sitä, miten lapsuudenperheen taloudelliset ongelmat vaikuttavat myöhemmässä elämässä.

Oleellista on huomioida, että varhaisimmat huono-osaisuuden tutkimukset ovat keskittyneet tuloihin, köyhyyttä osoittavana indikaattorina ja muita indikaattoreita kuten, toimeentulotukea on harvemmin käytetty tutkimuksissa (Fuchs 2016, 714). Lisäksi tutkimuksissa ei ole huomioitu ajallisia muutoksia sosiaalisten haittojen sukupolvien välisessä periytyemisessä. Rekisteripohjaiset tutkimukset

toimeentulotuen sukupolvien välisestä periytymisestä ovat kuitenkin lisääntyneet Pohjoismaissa ja muutamassa muussa maassa, esimerkiksi Kanadassa (Moisio ym. 2014, 74–75.) Kirjallisuuskatsaukseni aineisto keskittyy näihin 2010 - 2020 luvun tutkimuksiin, joissa huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta tutkittaessa pyritään huomioimaan erilaiset huono-osaisuuden tekijät mahdollisimman laajasti.

2.3 Toimeentulotuki ja toimeentulotuen asiakkuus

Toimeentulotuki koostuu Suomessa perustoimeentulotuesta sekä täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Vuodesta 2017 alkaen Kela on myöntänyt perustoimeentulotuen ja kunnat hallinnoivat täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen. (Jauhiainen & Korpela 2019, 7.) Viimesijaisen toimeentulotuen pitäisi pystyä auttamaan heikommassa asemassa olevia ja turvaamaan perheille mahdollisuuksien tasa-arvo. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että kaikilta osin järjestelmä ei ole toiminut siten, kuin on toivottu. (Ylikännö 2016.) Lainsäädännön mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. (Laki toimeentulotuesta 1412/1997.)

Toimeentulotuen asiakkuus kytkeytyy moniin sosiaalisiin, terveydellisiin ja taloudellisiin ongelmiin ja sen vuoksi se mittaakin huono-osaisuutta suoraan (Kallio ym. 2020, 177). Kelan tilastojen mukaan vuonna 2018, perustoimeentulotukea sai 281 488 kotitaloutta. Kotitalouksiin kuului 408 393 henkilöä eli 7,4 prosenttia väestöstä. Perustoimeentulotuen saaminen on melko yleistä erityisesti nuorten aikuisten (18 - 24 vuotiaat) joukossa, sillä noin 17 prosenttia nuorista sai tukea vähintään yhtenä kuukautena vuonna 2018. Toimeentulotuki on tarkoitettu lyhytaikaiseksi etuudeksi, mutta toimeentulotukea tarvitaan Suomessa myös pitkäaikaisesti toimeentuloa turvaamaan. (Jauhiainen & Korpela 2019, 7.) Pitkäaikaista tai lyhytaikaista, mutta toistuvaa toimeentulotuen saamista kutsutaan toimeentulotukiriippuvaisuudeksi. Erityisen kriittisenä voidaan pitää sukupolvelta toiselle periytyvää riippuvuutta toimeentulotuesta (Raunio 2009, 264).

Nuorten toimeentulotukiasiakkuuden voidaan nähdä olevan yleistä, sillä tutkimuksen perusteella puolet toimeentulotuen saajista kuuluvat alle 35-vuotiaisiin. Suurimman ryhmän toimeentulotuen saajista muodostavat työttömät ja puolet heistä saavat työttömyysetuutta ja neljäsosa on vaila

ensisijaista etuutta. (Jauhiainen & Korpela 2019, 12.) Huolestuttavaa on, että osalle nuorista aikuisista toimeentulotuki jää pitkäaikaiseksi tuloksi jo varhaisessa vaiheessa. He, jotka ovat 20-vuotiaana olleet koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella, saavat toimeentulotukea muita useammin ja pidempään. 23-vuotiaaksi asti perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus kasvaa. Tämän jälkeen monikaan ei enää suorita toisen asteen tutkintoa. Vaille toisen asteen tutkintoa jääminen lisää ajautumista työttömyyteen tai toimeentulotuen varaan jäämistä. (Ilmakunnas 2015, 259.)

2.4 Nuoruus elämänvaiheena

Tutkimusaineistoni käsittelee ylisukupolvistunutta huono-osaisuutta, missä kohderyhmänä ovat nuoret aikuiset. Ikävuodet 13 - 21 voidaan määrittellä nuorisoiäksi ja vuodet 20-28 varhaisaikuisuudeksi (Turunen 2005, 113, 145). Nuorisolain mukaan nuoreksi määritellään alle 29-vuotias henkilö (Nuorisolaki 1285/2016). Käytän tutkimuksessani termiä nuori aikuinen, mikä pohjaa Turusen (2005, 113) määrittelyyn varhaisaikuisuudesta, sillä koen, että tämä on tutkimukseni kannalta relevantin, koska aineistoni nuoret kuuluvat valtaosin ikäjakaumaan 20-28-vuotiaat. Varhaisaikuisuuteen kuulu merkittävänä kehitysvaiheena oman minuuden kehittyminen, mikä voimistuu juuri 20-vuotiaana. Minuuden kehittyminen on kiinteästi yhteydessä myös sosiaalisen todellisuuden kanssa, sillä kaikki nuoret aikuiset joutuvat kohtaamaan ihmisten luomat järjestelmät ja niihin liittyvät arvostukset, kohdatessaan maailmaa avoimemmin ja omaksuessaan sieltä asioita. Kohdatessaan ympäröivät sosiaaliset muodosteet ja sen vuorovaikutuksen myötä nuori aikuinen rakentaa omia persoonallisia valmiuksia. Aikuinen ei siis kehity ilman sosiaalisia yhteyksiä ja niistä syntyviä kokemuksia, joten ikävaihetta voidaan kuvata sosiaalisen kehityksen vaiheeksi. (Turunen 2005, 145–146.)

Nuoruus ja nuori aikuisuus ovat elämänkaaren vaiheita, jotka käsittävät merkittäviä muutoksia. Siteet lapsuuden perheeseen muuttuvat ja saavat uudenlaisia muotoja ja nuori saa vapauksia ja samalla hänen odotetaan ottavan myös enemmän vastuuta. Perinteisesti nuoreen aikuisuuteen on oletettu kuuluvan tiettyjä siirtymisiä, kuten siirtyminen koulusta työhön, kotoa pois muutto ja avioliitto sekä perheen perustaminen. Nykyään nämä tapahtumat saattavat kuitenkin esiintyä eri järjestyksessä, eli ne eivät enää seuraa toisiaan lineaarisesti. Lisäksi on yleisesti hyväksyttävää, että nämä siirtymiset ovat tulleet paljon aiempaa pitkäkestoisemmiksi. Monet nuoruuteen liittyvät siirtymät ajoittuvat nykyään jopa 30-vuoteen saakka. (Furlong 2016, 3.)

Nuoruudesta aikuisuuteen siirtymistä voidaankin pitää myös riskialttiina vaiheena, jossa epäonnistumiset ja vastoinkäymiset voivat johtaa pitkäaikaiseenkin syrjäytymiseen (Kauppinen ym. 2014, 2). Tutkimuksissa on selvitetty näiden siirtymisten vaikutusta mm. toimeentulotuen saamiseen. Lorentzen ja kumppanit (2011, 419) ovat tutkimuksessaan selvittäneet norjalaisten nuorten kriittisiä elämänvaiheita, mitkä voivat johtaa toimeentulotuen saamiseen. Tällaisia kriittisiä siirtymävaiheita ovat lapsuuden perheestä muuttaminen, koulun päättäminen ja perheen perustaminen. Nämä kaikki ovat elämänvaiheita, jotka voivat paljastaa henkilön taloudellisen haavoittuvuuden ja siten johtaa toimeentulotukeen turvautumiseen. Erityisesti nuorena lapsuuden perheestä pois muuttaminen näyttäytyy vahvana toimeentulotuen saamisen riskinä myös Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa toteutetussa tutkimuksessa (Kauppinen ym. 2014, 283). Huomattavaa on että, vaikka varhain lapsuuden perheestä pois muutto onkin itsenäinen riski toimeentulotuen saamiselle, voi se monille olla vain väliaikaista (Ilmakunnas & Moisio 2017, 705). Tutkimuksissa on havaittu, että mitä useamman vuoden nuori opiskelee, sitä pienempi riski on saada toimeentulotukea (Hyggen 2006, 501; Ilmakunnas & Moisio 2018, 693; Kauppinen ym. 2014, 279). Perheen perustaminen nuorena lisää toimeentulotuen saamisen riskiä myös muissa tutkimuksissa (Ilmakunnas & Moisio 2017, 705; Kauppinen ym. 2014, 279). Tutkimuksen mukaan lapsuuden perherakenteella on tärkeä merkitys nuorten aikuisten toimeentulotuen saamiselle. Nuorilla, jotka kasvavat yksinhuoltaja- tai uusperheissä, on suurempi riski saada toimeentulotukea kuin niillä, jotka varttuvat molempien biologisten vanhempiensa kanssa. (Hyggen 2006, 501.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymys

Kandidaatintutkielmani tavoitteena on tarkastella tieteellisten tutkimusartikkeleiden avulla huono-osaisuuden ylisukupolvistumista toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta. Pysin etsimään vanhemmuuden riskitekijöitä huono-osaisuuden ylisukupolvistumiselle ja kuvaamaan niiden vaikutusta nuorten aikuisten huono-osaisuudessa. Pysin saamaan tutkimusaineiston avulla kattavasti tietoa valitsemastani aihepiiristä ja sen avulla kyetä vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

Mitkä vanhemmuuden riskitekijät vaikuttavat nuorten aikuisten huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen ja toimeentulotuen asiakkuuteen?

Käytin aiheen rajaukseen runsaasti aikaa, sillä huono-osaisuuden ylisukupolvistuminen on laaja aihe ja selkeän tutkielman toteuttamisen edellytys on selkeä rajaus. Tekemääni rajaukseen päädyin tutkittuani aihepiiriä laajasti ja sen avulla näkökulmani rajaukseen selkiytyi. Nuori aikuisuus on monin tavoin merkityksellinen elämänvaihe ja perhetaustan vaikutus saattaa nousta silloin tärkeään rooliin. Tavoitteeni on löytää aineiston avulla tekijöitä ja mahdollisesti jopa mekanismeja, mitkä vaikuttavat huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen. Mielenkiintoni kohdistuu muun muassa siihen, onko toimeentulotukiasiakkaiden huono-osaisuuden ylisukupolvistumisessa kyse siitä, ettei heillä ole riittäviä resursseja toimia hyvinvointinsa edistämiseksi ja tämä kehä seuraa sukupolvelta toiselle. Vai nouseeko tutkimusten valossa taustalta muita selittäviä tekijöitä? Lisäksi tavoite on löytää yhtymäkohtia tai eroavaisuuksia esittämilleni teorioille huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta.

Tavoitteenani on luoda huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta yleiskuvaa ja löytää vanhemmuuden riskitekijöitä, joilla on merkitystä nuoren aikuisen huono-osaisuudessa. Tutkielman toivon tuovan ymmärrystä aiheesta ja siten lisäävän osaamista tarttua ylisukupolviin huono-osaisuuden kysymyksiin. Tavoite on herättää pohtimaan huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen riskejä ja nostaa esiin tekijöitä, joihin tulisi kiinnittää huomiota sosiaalityössä. Lisäksi toivon, että tutkielma kykenee antamaan tietoa erityisesti nuorten aikuisten näkökulmasta huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen vaikutuksesta. Pysin pohdinnoissa miettimään tutkimukseeni nojaten sitä, kuinka aikuissosiaalityössä voitaisiin paremmin huomioida toimeentulotukiasiakkaiden huono-osaisuuden ylisukupolvistumisen ehkäisy ja katkaisu? Mielenkiintoni on siinä, nouseeko tutkimuksen pohjalta tuloksia, joita voisi hyödyntää sosiaalityössä.

3.2 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Olen toteuttanut tutkimukseni laadullisena review-tutkimuksena eli kirjallisuuskatsauksena. Review-tutkimuksesta käytetään akateemisessa kirjallisuuskielessä myös nimitystä meta-analyysi ja review-tutkimuksesta ja meta-analyysistä voidaan puolestaan puhua myös yhteisellä käsitteellä synteettinen tutkimus. Synteettinen tutkimus perustuu siihen, että se pohjaa aiempiin tutkimuksiin. (Kallio 2006, 19, 22.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa etsin aiempien vertaisarvioitujen tutkimusartikkeleiden pohjalta tutkimustehtävääni vastauksia. Aiemman tutkimuksen analyysin pohjalta tein oman analyysin, josta rakentui synteesi.

Review-tutkimuksen avulla saadaan koottua suuresta tietomäärästä aihepiirin kannalta olennainen. Review-tutkimuksen kulusta voidaan erotella selkeästi viisi prosessin eri vaihetta: tutkimusongelman määrittäminen, aineiston kokoaminen, aineiston analyysi, aineiston synteesi sekä argumentaation rakentaminen. Lisäksi review-tutkimukselle ominainen piirre on syklimäisyys, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen vaiheet eivät kulje kronologisessa järjestyksessä. (Kallio 2006, 21–23.) Tunnistan omasta työstäni nämä kaikki vaiheet ja erityisesti tutkimuksen syklimäisyyden. Syklimäisyys oli selkeästi havaittavissa tutkimuksen teon aikana, sillä jouduin palaamaan aiempiin prosessin vaiheisiin useampaan kertaan kirjallisuuskatsauksen edetessä. Kallion (2006, 26) mukaan review-tutkimus mahdollistaa tutkijan ennakko-oletusten vaikuttavan tutkimustulokseen. Tutkija voi tiedostamattaankin kiinnittää huomiota omien ennakko-oletusten mukaisiin asioihin aineiston läpikäymisessä. Pyrin kiinnittämään tähän seikkaan erityistä huomiota omassa työssäni ja tuomaan myös ristiriitaiset tulokset selkeästi esille.

3.3 Tutkimusaineisto

Määrittelemääni tutkimusongelmaan liittyen tein aineistohakuja Andorin, Finnan, ProQuest- sekä EBSCOhost-tietokantojen avulla. Käytin hakusanoina ”huono-osainen”, ”huono-osaisuus”, ”ylisukupolvisuus”, ”periytyminen”, ”toimeentulotuki”, ”köyhyys” ja ”vähävaraisuus” sekä englannin kielisiä hakusanoja ”social assistance”, ”intergenerational”, ”underprivilege”, ”disadvantaged”, ”the underdogs of society”, ”welfare”, ”inheritance”, ”poverty” ja ”parents background”. Käytin näitä hakusanoja itsenäisesti sekä tein niistä erilaisia yhdistelmiä. Lisäksi silmäilin muiden aihepiiriäni käsittelevien opinnäytteiden lähdeluetteloa, löytäkseni niiden avulla mielenkiintoista aineistoa. Aineistonhaku osoittautui melko haastavaksi ja pitkäkestoiseksi

prosessiksi, sillä juuri omaan tutkimusongelmaan relevanttia materiaalia oli haasteellista löytää, vaikka aihetta onkin tutkittu aiemmin. Monilla hakusanoilla tuloksena tuli valtava määrä aineistoa, esimerkiksi haulla ”social assistance”, Andor antoi 23 240 vertaisarvioitua artikkelia. Finnasta puolestaan hakuyhdistelmällä ”huono-osaisuus” AND ”ylisukupolvisuus” tuloksena sain 27 artikkelia, mistä vain yksi oli tutkimukseeni sopiva. Lisäksi aineiston hakua hankaloitti monien erilaisten määritelmien käyttäminen erityisesti kansainvälisissä artikkeleissa. Tämä kuvaa käsitteen moninaisuutta ja sitä, ettei sille ole yhtä ja pysyvää määritelmää. Aineiston keruun aikana opin paljon tästä työvaiheesta. Aineiston keruuseen tulee varata tarpeeksi aikaa ja se vaatii pitkäjänteisyyttä. Valittu aineisto antaa pohjan tutkimuksen onnistumiselle, joten työvaiheen huolellinen tekeminen auttaa esimerkiksi analyysivaihetta.

Tutkimusaineistokseni valikoitui lopulta yhdeksän vertaisarvioitua tutkimusartikkelia. Aineistoni koostuu rekisteripohjaisista tutkimuksista ja paneelitutkimuksista sekä yhdestä laadullisesta haastattelututkimuksesta. Aineiston esittely on liitteenä 2. Valikoin aineiston siten, että kaikki tutkimusartikkelit käsittelevät huono-osaisuuden ylisukupolvistumista ja niissä on huomioitu toimeentulotuen saaminen huono-osaisuutta kuvaamassa. Seitsemässä tutkimuksessa toimeentulotuen asiakkuus on nuoren aikuisen huono-osaisuuden osoittimena ja osassa myös vanhemman. Haastattelututkimus on toteutettu toimeentulotukea saaville vanhemmille, joilla on itsellään toimeentulotukea saanut vanhempi tai toimeentulotuen asiakkaana oleva aikuinen lapsi, joten tässä näkökulma on hieman erilainen. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan on haastateltu myös vanhemman aikuista lasta, jolloin haastattelu on toteutettu kahdelle eri sukupolvelle. Yksi tutkimus keskittyy enemmän toimeentulotuen saamisen riskeihin teoreettisesta näkökulmasta. Nämä kaksi tutkimusta pohjautuvat vahvasti toimeentulotuen ylisukupolvistumiseen ja tuovat aineistoon erilaista näkökulmaa, joten olen kokenut ne relevantiksi aineistoksi.

Rajasin aineistoni ulkopuolelle tutkimukset, jotka koskivat vain huono-osaisuutta tai käsittelevät ylisukupolvisuutta esimerkiksi terveydellisestä tai lastensuojelullisesta näkökulmasta. Lisäksi valintakriteerinä oli aineiston tuoreus ja aineisto koostuikin vuosien 2020 - 2006 artikkeleista. Tutkimusaineistoni käsittää lähinnä Pohjoismaisia tutkimuksia. Tämä on perusteltua siksi, että näissä maissa toimeentulotukijärjestelmä toimii suurin piirtein samalla tavalla ja ne ovat siten vertailukelpoista. Aineistossa on mukana myös yksi saksalainen artikkeli sekä yksi kanadalainen, sillä nämä mielestäni sopivat tutkimukseeni ja antavat hieman toisenlaista näkökulmaa. Erityisesti kanadalainen tutkimus on mielenkiintoinen ja arvokas tutkimuksessani, sillä se on ainoa laadullinen tutkimus. Hain tutkimukseeni vain suomen- tai englanninkielisiä artikkeleita, sillä koin, että niiden

analyysiin kielitaitoni riitti. Aineistooni valikoitui lopulta yhdeksän englanninkielistä artikkelia. Seuraavassa aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit taulukon avulla esitettynä:

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Teksti on saatavilla kokonaisuudessaan	Teksti ei ole saatavilla kokonaisuudessaan
Teksti on suomeksi tai englanniksi	Teksti on muulla kielellä
Vertaisarvioitu tieteellinen tutkimus	Ei vertaisarvioitu tieteellinen tutkimus
Empiirinen tutkimus	Ei-empiirinen tutkimus
Artikkeli vastaa tutkimuskysymykseen	Artikkeli ei vastaa tutkimuskysymykseen
Tutkimuksen aiheena on huono-osaisuuden ja toimeentulotuen asiakkuuden ylisukupolvisuus	Tutkimuksen aiheena ei ole huono-osaisuuden ja toimeentulotuen asiakkuuden ylisukupolvisuus
Julkaistu vuoden 2005 jälkeen	Julkaistu ennen vuotta 2005

3.4 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin olen toteuttanut sisällönanalyysin avulla, mikä on perinteinen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä. Sisällönanalyysin avulla voidaan analysoida dokumentteja, kuten artikkeleita, systemaattisesti ja objektiivisesti. Tarkoituksena on saada tiivistetyssä ja yleisessä muodossa kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Ennen aineiston analyysia luin aineistoni huolellisesti läpi ja sen jälkeen suomensin kaikki englanninkieliset tekstit. Aineistoni artikkelit käsittelivät huono-osaisuuden ylisukupolvistumista. Analyysivaiheessa etsin vanhemmuuden riskitekijöitä, mitkä vaikuttavat nuoren aikuisen huono-osaisuuteen ja mahdolliseen toimeentulotuen saamiseen. Tutkimusartikkeleista, jotka oli toteutettu rekisteritutkimuksina tai paneelitutkimuksina, nousi esille melko helposti huono-osaisuutta kuvaavat havaintoyksiköt, kuten työttömyys, toimeentulotuen asiakkuus, koulutus sekä tulotaso.

Käytin analyysissä teemoittelua, eli pyrin etsimään aineistosta tiettyjä aihepiirejä ja vertailla niitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018). Teemoittelun lähtökohtana on nostaa aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat ja erotella ne tekstimassasta. Teemoittelulle keskeistä on teorian ja empirian keskinäinen vuoropuhelu. (Eskola & Suoranta 1998, 176–179.) Luin aineistot useaan kertaan ja nostin tekstistä olennaisia teemoja pitäen tutkimuskysymykseni mielessä. Aluksi alleviivasin tekstistä mielestäni tutkimustehtäväni kannalta oleellisia asioita. Sen jälkeen nostin niitä word- tiedostoon alustavien teemojen alle. Jäsentelin keräämääni tietoa ja etsin tutkimuksista yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia. Teemojen muodostaminen tuntui aluksi suhteellisen selkeältä, sillä tutkimuksissa käytetyt huono-osaisuutta kuvaavat tekijät ohjasivat teemoitteluani. Tutkimuksissa oli kuitenkin myös erilaisia lähestymistapoja huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen tai toimeentulotuen asiakkuuteen, joita halusin hyödyntää omassa analyysissäni. Tutkimuksista käsiteltiin myös muita asioita, kuin vanhemmuuden riskitekijöitä, kuten elämänkaaren riskejä ja niiden vaikutusta toimeentulotuen saamiselle. Näiden erilaisten näkökulmien yhdistämistä jouduin pohtimaan. Lopulta päädyin siihen, että osan aineiston tuloksista hyödynsin teoriaosuudessa. Teemoittelun avulla yhdistelin tulokset kolmeen pääteemaan ja näiden teemojen avulla raportoin tuloslukuni.

4 VANHEMPIEN HUONO-OSAISUUDEN VAIKUTUS NUORTEN AIKUISTEN HUONO-OSAISUUTEEN

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni pohjalta huono-osaisuuden ylisukupolvistumista toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta. Teoriaosuudessa olen kuvaillut nuorta aikuisuutta elämänvaiheena ja hieman tutkimusten valossa kertonut elämänkaaren vaiheisiin liittyvistä riskeistä, mitkä saattavat johtaa muun muassa toimeentulotuen asiakkaaksi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että aina pelkästään kriittiset elämänvaiheet eivät johda huono-osaisuuteen, vaan nuoren aikuisen sosiaalinen tausta liittyy systemaattisesti esimerkiksi toimeentulotuen saamiseen (Ilmakunnas & Moisio 2018, 704–705; Kauppinen ym. 2014, 281; Lorentzen ym. 2011, 408; Wiborg & Møberg 2010, 121). Kerron tulosluvussa vanhemmuuden riskitekijöistä, jotka ennustavat tutkimusten mukaan toimeentulotukiasiakkuutta sekä muuta huono-osaisuuden ylisukupolvistumista nuorena aikuisuudessa. Vanhempien riskeihin liittyvät tutkimustulokset esittelen kolmessa pääteemassa, joita ovat sosioekonomiset resurssit, taloudelliset resurssit ja vanhempien käyttäytymismallien, arvojen ja asenteiden oppiminen. Sosioekonomiset resurssit -luvussa kuvaan vanhempien työttömyyden ja koulutuksen vaikutusta nuoren aikuisen huono-osaisuuteen sekä toimeentulotuen asiakkuuteen. Taloudelliset resurssit olen jakanut tulotasoon sekä toimeentulotuen asiakkuuteen ja kerron näiden tekijöiden merkityksestä huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen. Viimeisessä luvussa kuvaan vanhempien käyttäytymismallien, arvojen ja asenteiden oppimisen vaikutuksista huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen.

4.1 Vanhempien sosioekonomiset resurssit

Vanhempien *työttömyyttä* on käytetty sosioekonomisen taustan selittäväenä muuttujana kolmessa aineistoni tutkimuksessa selvittäessä sosiaalisen taustan vaikutusta ylisukupolvisessa huono-osaisuudessa. Kauppinen ym. (2014, 279) ovat havainneet, että vanhempien työttömyyden itsenäinen vaikutus on ollut muita huono-osaisuuden tekijöitä heikompi Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa nuorten aikuisten toimeentulotukiasiakkuuden näkökulmasta. Samansuuntainen tulos on Ilmakunnaksen ja Moision (2017, 704) tutkimuksessa, missä he ovat todenneet, että vanhempien työttömyys liittyy todennäköisyyteen nuorten aikuisten toimeentulotuen saamiselle, mutta heikommin kuin vanhempien toimeentulotukiasiakkuus. Vauhkosen ym. (2017, 47) tutkimuksessa on selvitetty puolestaan, että vanhempien työttömyydellä on yhteys erityisesti nuorten aikuisten

työttömyyteen. Lisäksi se ennustaa toimeentulotuen saamista nuorena aikuisuudessa, mutta työttömyys ei ole myöskään tässä tutkimuksessa vahvin taustalla vaikuttava tekijä. Lisäksi vanhempien työttömyydellä ei tutkimuksen perusteella näytä olevan suurta vaikutusta lasten koulunkäyntiin. Tutkijat ovat myös pohtineet, että vanhempien työttömyys näyttää muita sosiaalisia haittoja ”parempana”, sillä työttömyyden voidaan katsoa johtuvan monista eri tekijöistä ja se ei yksittäin ennusta nuoren aikuisen huono-osaisuutta yhtä vahvasti, kuin muut tekijät. (Vauhkonen ym. 2017, 47.)

Vanhempien *koulutuksella* näyttää aineistoni perusteella olevan vaikutusta nuorten aikuisten huono-osaisuuteen sekä toimeentulotuen saamiseen (Hyggen 2006, 499; Lorentzen ym. 2011, 412; Vauhkonen ym. 2017, 47). Hyggen (2006, 499) on tutkimuksessaan havainnut, että mitä korkeampi isän koulutus on, sitä pienempi riski nuorella aikuisella on saada toimeentulotukea. Myös Lorentzenin ja Møbergin (2011, 412) tutkimustulos on samansuuntainen, sillä tutkimuksen mukaan korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla, toimeentulotuen saamisen riski pienenee selkeästi. Tutkimuksessa on kuvattu, kuinka vanhempien koulutus vaikuttaa 18 -vuotiaiden norjalaisten toimeentulotuen asiakkuuteen. Koko tutkimusjoukon vanhemmista alle 30 prosentilla oli korkeakoulututkinto. Vastaava luku toimeentulotukea saavien nuorten vanhemmilla oli vain 10 prosenttia. Tämän tutkimuksen perusteella on siis näyttöä, että vanhempien matala koulutustaso on lapselle riski saada toimeentulotukea nuorena aikuisena.

Aineiston perusteella tulokset vanhempien koulutuksen merkityksestä huono-osaisuuden periytymiseen olivat kuitenkin hieman ristiriitaisia johtuen varmasti osittain siitä, millaisilla tekijöillä huono-osaisuutta on mitattu. Ilmakunnaksen ja Moision (2017, 703) tutkimuksessa vanhempien matala koulutus näyttäytyi heikoimpana ennustajana nuoren aikuisen toimeentulotuen saamiselle. Merkittävä havainto oli ajoittaisessa toimeentulotuen saamisessa, millä kuvattiin toimeentulotuen saamista muutaman kuukauden ajan useamman vuoden kuluessa. Tässä ryhmässä eroa ei löytynyt niiden välillä, joiden vanhemmilla oli vain matala koulutustaso ja, joilla oli korkeampi koulutus.

Vanhempien matalalla koulutuksella näyttää olevan voimakas yhteys nuorten aikuisten matalaan koulutukseen (Vauhkonen 2017, 47). Myös Lorentzen ym. (2011, 413–414) ovat löytäneet yhteyden vanhempien koulutuksen vaikutuksesta lasten koulutukseen. Mitä korkeampi vanhempien koulutus on, sitä pidempään myös lapset näyttävät opiskelevan. Vanhempien lyhyt koulutus näyttäytyy puolestaan lasten lyhyenä koulutuksena ja nopeampana työelämään siirtymisenä. Vauhkonen ym. (2017, 47) tutkimuksessa huomioitavaa on se, että vaikka vanhempien matalalla koulutuksella on

selkein yhteys nuoren aikuisen koulunkäyntiin, liittyi se moninaisesti myös muuhun huono-osaisuuteen. Vanhempien matala koulutus oli yhteydessä myös nuorten aikuisten työttömyyteen ja toimeentulotuen saamiseen. Tämän tutkimuksen perusteella vanhempien matalalla koulutuksella on siis vakava vaikutus nuorten aikuisten huono-osaisuudelle.

Tutkittaessa sosiaalisen taustan vaikutusta nuorten aikuisten huono-osaisuuteen, on Wiborgin ja Møbergin (2010, 119–121) tutkimuksessa on sovellettu sosiaalisen liikkuvuuden teoriaa. Tutkimuksessa on käytetty koulutusta ja tulotasoa kuvaamassa vanhempien sosiaalista taustaa. Tutkimuksen mukaan nuoren aikuisen perhetaustalla on vaikutusta sosiaaliselle huono-osaisuudelle ja vanhempien resurssien merkitys kasvaa nuoren aikuisen huono-osaisuuden vakavuuden kanssa. Lisäksi tutkimus osoittaa, että tasavertainen koulutus ei vähennä sosiaalisen taustan vaikutusta. Sosiaalinen tausta näyttää vaikuttavan koko nuoren aikuisuuden ajan eikä sen merkitys vähene. Sosiaalisella taustalla on vaikutus nuoren aikuisen koulutukseen, toimeentulotuen saamiseen sekä työttömyyteen. Tutkijoiden mukaan tutkimustulos antaa viitteitä eriarvoisuuden lisääntymiselle pikemminkin kuin hyvälle sosiaalisen liikkuvuudelle.

4.2 Vanhempien taloudelliset resurssit

Vanhempien *tulotasolla* on merkitystä nuorten aikuisten huono-osaisuuteen. Wiborgin ja Møbergin (2010, 119) tutkimuksessa on selvitetty, että Tanskassa ja Norjassa, vanhempien tulotasolla on melko vahva vaikutus nuorten aikuisten sosiaaliseen huono-osaisuuteen sekä toimeentulotuen saamiseen. Vanhempien tuloilla on tutkimuksen perusteella merkitystä myös siihen, kuinka vakava lapsen sosiaalinen haitta on. Esimerkkinä tästä on tutkimuksen tulos nuoren aikuisen työttömyydestä. Tutkimuksessa on mitattu työttömyyttä päivinä ja selviää, että vanhempien tuloilla on sitä suurempi vaikutus, mitä pidempään nuori aikuinen on työttömänä. (Wiborg & Møberg 2010, 119.) Lorentzenin ja kumppaneiden (2011, 415) tutkimuksessa selvisi, että vanhempien alhainen tulotaso lisää nuoren aikuisen toimeentulotuen saamista Norjassa. Myös Kauppisen ja kumppaneiden (2014, 279) tutkimuksessa havaittiin, että niin Suomessa, Norjassa kuin Ruotsissakin vanhempien alhainen tulotaso ennustaa nuorten aikuisten korkeampaa todennäköisyyttä saada toimeentulotukea. Vauhkosen ja kumppaneiden (2017, 47–48) tutkimustulos kuitenkin osoittaa, että vanhempien tulotasolla on pienin yhteys nuorten aikuisten sosiaalisiin haittoihin, kuten matalaan koulutukseen, työttömyyteen ja toimeentulotuen saamiseen. Tutkijat ovatkin tämän tuloksen perusteella päättelleet,

etteivät pelkästään vanhempien aineellisten resurssien puute muodosta nuorten aikuisten huono-osaisuuteen liittyvää riskiä.

Mielenkiintoni tutkimuksessa kohdistui myös siihen, voiko huono-osaisuuden ylisukupolvistumista selittää jollain teorialla tai mekanismilla. Vauhkosen ym. (2017, 47, 50) tutkimuksessa on esitetty kaksi hypoteesia aiempien tutkimusten pohjalta pohjautuen köyhyysteoriaan ja sosiokulttuuriseen periytymiseen. Köyhyysteoria perustuu siihen, että vanhempien huono-osaisuuden tekijät kulminoituvat mataliin tuloihin ja sen myötä esimerkiksi puuttuvien aineellisten resurssien vuoksi huono-osaisuus siirtyy sukupolvelta toiselle. Eli nuoren aikuisen moninainen huono-osaisuus selittyisi vanhempien matalalla tulotasolla, köyhyydellä. Sosiokulttuurinen periytyminen puolestaan ennustaa, että ylisukupolvistunut huono-osaisuus ei johdu ainoastaan perheen aineellisten ja taloudellisten resurssien puutteesta. Tärkeänä nähdään puolestaan lapsuuden perheen kulttuuriset ominaispiirteet sekä kulttuuriset resurssit tai niiden puuttuminen. Tutkimustulokset tukevat enemmän sosiokulttuurista periytymistä kuin köyhyystutkielmaa, koska vanhempien tulot eivät olleet määräävinä tekijöinä nuorten aikuisten huono-osaisuudelle. Tutkimustulokset antavat ymmärtää, että taloudelliset tekijät eivät ole ylisukupolvistuneen huono-osaisuuden voimakkaimpia riskejä. Vanhempien toimeentulotuen saamisella, työttömyydellä ja matalalla koulutuksella on suorat ylisukupolviset vaikutukset nuorten aikuisten huono-osaisuuteen. Tärkeänä tutkimuksen perusteella nähdään sosiaaliset ja kulttuuriset resurssit, oppiminen ja tottuminen.

Toimeentulotuen saaminen on melko tavallista nuorten aikuisten joukossa, mutta yleensä tukea saadaan vain hetkellisesti. Eniten toimeentulotukea saavat 20-vuotiaat ja sen jälkeen tuen saaminen usein vähentyy. Pieni osuus nuorista aikuisista saa kuitenkin pitkäaikaisesti toimeentulotukea. (Ilmakunnas & Moisio 2017, 699.) Tutkimusten perusteella vanhempien toimeentulotuen asiakkuus näyttäytyy vahvasti huono-osaisuuden ylisukupolvistumista ennustavana tekijänä (Hyggen 2006, 499; Ilmakunnas & Moisio 2017, 701; Kauppinen ym. 2014, 281–283; Vauhkonen ym. 2017, 47). Esimerkiksi Ilmakunnaksen ja Moisio (2017, 701) tutkimuksessa todetaan, että vanhempien toimeentulotuen saaminen vaikuttaa voimakkaasti riskiin saada itse nuorena aikuisena toimeentulotukea. Tutkimuksen luvut havainnoillistavat vanhempien toimeentulotuen saamisen voimakasta vaikutusta. Koko tutkimusjoukon nuorista aikuisista yhdeksällä prosentilla oli vanhemmat saaneet toimeentulotukea. 19-vuotiaana toimeentulotukea saavien joukosta puolestaan yli 30 prosenttia vanhemmista oli saanut toimeentulotukea. Pitkäaikaisesti 19 - 25 vuoden ikäisenä toimeentulotukea saaneiden joukossa vanhempien toimeentulotukiasiakkuuden luku oli jo yli 40 %. Myös Hyggen (2006, 499) on havainnut selkeitä merkkejä toimeentulotuen asiakkuuden

ylisukupolvisuudesta, sillä vanhempien toimeentulotuen saaminen kasvattaa todennäköisyyttä saada itse nuorena toimeentulotukea.

Ilmakunnas ja Moisio (2017, 704) ovat tutkimuksessaan selvittäneet toimeentulotuen saamista kuudella erilaisella kehityskaarella, mitkä kuvaavat toimeentulotuen saamisen kestoa. Vanhempien toimeentulotuen asiakkuus ennustaa nuorten aikuisten toimeentulotuen saamista kaikissa tutkimuksen kehityskaarissa. Huomioitavaa on, että se on erityisesti riski nuoren aikuisen pitkäaikaisempaan toimeentulotuen saamiseen. Tämä saattaa tutkimuksen tekijöiden mukaan selittyä sillä, että nuoret aikuiset voivat turvautua toimeentulotukeen, mikäli heidän vanhemmat eivät voi auttaa heitä rahallisesti. Kauppinen ym. (2014, 279) ovat havainneet tutkimuksessaan myös, että toimeentulotukea saavien vanhempien lapsilla on ollut pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen tavallisempaa kuin lyhytaikainen Suomessa ja Ruotsissa. Tässä tutkimuksessa pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus on määritelty yli 18 kuukautta kestäväksi.

Lisäksi on havaittu, että vanhempien toimeentulotuen saamisen pituus on tärkeässä roolissa toimeentulotuen asiakkuuden ylisukupolvistumisessa ja siinä, kuinka pitkään nuori aikuinen itse saa toimeentulotukea. Suomessa ja Ruotsissa vanhempien pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen ennustaa pitkäaikaista toimeentulotukiasiakkuutta myös heidän lapsilleen. Suomessa esimerkiksi lyhytaikaisesti (1 - 3 kuukautta) toimeentulotukea saavien vanhempien lapsista 36 % oli saanut itse nuorena aikuisena toimeentulotukea. Vastaavasti pitkäaikaisten (10 - 12 kuukautta) toimeentulotukiasiakkaiden lapsista 62 % sai 20- vuotiaana toimeentulotukea. Suomessa 22 % niistä nuorista aikuisista, joiden vanhempi oli saanut pitkäaikaisesti toimeentulotukea, oli pitkäaikaisena toimeentulotuen saajana itse. Huomioitavaa on lisäksi, että lyhytaikaisesti toimeentulotukea saaneiden vanhemmista, pitkäaikaisesti toimeentulotukea sai itse seitsemän prosenttia nuorista aikuisista. (Moisio 2014, 85.)

Toimeentulotuen saajien osuus 20-vuotiaiden joukossa on vähentynyt 2000- luvun aikana Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Toimeentulotukea saavien perheiden nuorista aikuisista tämä vähentyminen on ollut kuitenkin pienempää kuin niiden nuorten kohdalla, joiden vanhemmat eivät ole saaneet heidän lapsuudessa toimeentulotukea. Tämä tulos vahvistaa sukupolvien välistä huono-osaisuuden riskiä. Tutkijoiden mukaan tähän voi selitys olla siinä, että vanhemmat, jotka saavat toimeentulotukea, ovat heikosti integroituneita työmarkkinoille ja voivat siten huonosti auttaa lapsiaan virallisten ja epävirallisten väylien kautta työllistymään. On myös havaittu, että toimeentulotuen saamisen sukupolvien välisen periytyminen kertoimet ovat hyvin herkkiä iälle.

Toimeentulotuen asiakkuuden sukupolvien välinen todennäköisyys on korkein 20-vuotiailla ja todennäköisyys laskee nopeasti, kun nuori aikuinen varttuu liki 30-vuotiaaksi. (Moisio ym. 2014, 87, 89.)

Vauhkonen ym. (2017, 47–48) ovat tutkineet eri huono-osaisuuden tekijöiden vaikutusta erikseen ja myös yhdistettynä. He ovatkin selvittäneet, että vanhempien toimeentulotuen saamisella on merkittävä vaikutus kaikkiin nuoren aikuisen huono-osaisuuden alueisiin. Eniten vanhempien toimeentulotuen saaminen ennustaa nuoren aikuisen omaa toimeentulotuen asiakkuutta, mutta vahvasti myös matalaa koulutusta sekä työttömyyttä. Lisäksi vanhempien kasautuneet sosiaaliset haitat ovat iso riski toimeentulotuen saamiselle nuorena aikuisuudessa. Niiden vanhempien lapsilla, joilla on kasautuneita sosiaalisia haittoja, oli 30 prosenttiyksikköä suurempi riski tulla toimeentulotuen saajiksi, kuin hyväosaisten vanhempien lapsilla. Vanhempien toimeentulotuen saaminen liittyy myös vahvemmin nuorten aikuisten haittojen kasautumiseen, kuin vanhempien työttömyys ja matala koulutus yhdessä.

Toimeentulotuen asiakkuus näyttää olevan hyvin vahvasti ylisukupolvistuva. Fuchs (2016, 714, 717, 724–725) on pohjannut tutkimuksensa toimeentulotuen asiakkuuden riskeistä kahdelle vastakkaiselle teorialle sosiaaliselle kerrostuneisuudelle sekä yksilöllistämisteorialle. Nämä molemmat teoriat selittävät köyhyyden siirtymistä, mutta näkökulma on täysin eri. Sosiaalinen kerrostuneisuuden ajatus pohjautuu siihen, että on tiettyjä määrääviä tekijöitä, kuten yhteiskuntaluokka tai sukupuoli, mitkä määrittävät sosiaalisen kerrostuneisuuden. Nämä määräävät tekijät voidaan ymmärtää resursseina tai esteinä. Yksilöllistämisteoria puolestaan olettaa, että elämänkaaren riskit voivat vaikuttaa kuhunkin yksilöön koska vain ja esimerkiksi yhteiskuntaluokka ei eriarvoista yksilöitä. Tutkimustulosten perusteella elämänkaaren riskeillä, kuten työttömyydellä, terveysongelmilla ja yksinhuoltajuudella on voimakas vaikutus toimeentulotuen saamisen riskiin. Kuitenkin vastoin yksilöllistämisteorian, näillä riskeillä ei ole samoja vaikutuksia kaikkia väestökerroksia kohtaan. Tämä tulos tukee siis sosiaalisen kerrostuneisuuden teoriaa. Tutkimus osoittaaakin, että sosiaalinen kerrostuneisuus näyttäytyy edelleen vahvana selittävänä tekijänä köyhyydelle ja toimeentulotuen saamiselle Saksassa. Erityisesti sosiaalisen kerrostuneisuuden yhtenä tärkeänä määräävänä tekijänä tutkimuksessa havaittiin yhteiskuntaluokka. Fuchs kuitenkin korostaa, että molemmilla teorioilla on oma tärkeä merkitys ja tutkimuksissa olisikin hyödyllistä keskittyä kahden teorian yhdistämiseen, ristiriitojen etsimisen sijaan.

Baker Collins ym. (2020, 90) ovat tutkimuksessaan verranneet tutkimustuloksia toimeentulotukiasikkuuden ylisukupolvistumisesta riippuvuuskuulttuurin teoriaan. Tulokset antoivat viitteitä teorian puolesta ja vastaan. Haastateltavat esimerkiksi torjuivat toimeentulotuen ylisukupolvistumisen ja perustelivat omaa toimeentulotuen saamista sen hetkisellä tilanteella ja väliaikaisella tarpeella. Useimmat haastateltavat eivät uskoneet, että heidän lapsensa tulevat aikuisena saamaan toimeentulotukea. Lisäksi he pyrkivät tietoisesti salaamaan toimeentulotuen saamisen lapsiltaan, jotta käyttäytymismalli ei periytyisi. Tällaiset tulokset eivät puolla riippuvuuskuulttuurin teoriaa, missä ajatellaan, että toimeentulotukiasiakkuuden jatkuminen perustuu opittuun tapaan toimia. Kuitenkin tutkimus osoitti, että haastateltavat elävät ns. erilaisella moraalisella koodilla. Tällä viitataan siihen, että osa haastateltavista kuvasi toimeentulotuen saamisen oleva normaalia ja torjuivat stereotyyppisiä käsityksiä toimeentulotuen saajista. Tällaiset tulokset antavat puolestaan hieman tukea riippuvuuskuulttuurille.

4.3 Vanhempien käyttäytymismallien, arvojen ja asenteiden oppiminen

Edellä olen esitellyt vanhempiin liittyviä tekijöitä, mitkä tutkimusten perusteella saattavat olla yhteydessä huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen ja nuoren aikuisen omaan toimeentulotuen saamiseen. Näiden lisäksi osassa tutkimuksista on viitteitä myös vanhempien käyttäytymismallien oppimisen merkityksestä huono-osaisuuden sukupolvistumisessa. Esimerkiksi Vauhkosen ja kumppaneiden (2017, 49) tutkimuksessa tutkijat ovat esittäneet ajatuksia tähän teemaan. Tutkimuksen mukaan vanhempien matala koulutus ennustaa lapsien matalaa koulutusta enemmän, kuin se ennustaa toimeentulotuen saamista ja työttömyyttä. Tämä saattaa tutkijoiden mukaan selittyä roolimallien puutteesta koulutuksen suhteen tai vanhempien kykenemättömyydestä tukea heidän lapsiaan koulutuksessa. Myös Lorentzen ym. (2011, 419) ovat tutkimuksessa pohtineet vanhempien koulutuksen merkitystä samasta näkökulmasta. He ovat esittäneet, että koulutuksen vaikutus huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen saattaa olla tiedonsiirtoon liittyvä mekanismi. Huono-osaisilta vanhemmilta voi puuttua esimerkiksi sosiaalisia verkostoja tai heidän normit ja arvot eivät tue lapsia parempiosaiseen tulevaisuuteen.

Vauhkosen ym. (2017, 48) mukaan lapset voivat myös oppia vanhempien tavoista, esimerkiksi arvot, asenteet ja tulevaisuuden tavoitteet. Tällä tutkijat viittaavat sosiokulttuuriseen siirtoon ja siihen, että nuoret aikuiset oppivat tapoja vanhemmilta ja tavat johtavat sosiaalisen aseman ylisukupolvistumiseen. Kulttuuri näyttää siirtävän sekä positiivisia että negatiivisia tapoja yhdeltä sukupolvelta seuraavaan. Tämä on merkityksellinen huomio, sillä esimerkiksi Suomessa

hyvinvointivaltio on ehkäissyt absoluuttisen köyhyyden melko tehokkaasti, joten kulttuuristen ja aineettomien tekijöiden roolia olisi tärkeä hyödyntää ehkäistäessä huono-osaisuutta ja sen ylisukupolvistumista.

Baker Collins ja kumppanit (2020, 81, 86) ovat kanadalaisessa haastattelututkimuksessa tutkineet toimeentulotukiasiakkuuden ylisukupolvistumista haastatteleamalla toimeentulotukea saavia aikuisia, joiden vanhemmat ovat olleet toimeentulotukiasiakkaina tai heidän aikuiset lapset ovat myös toimeentulotuen saajina. Tutkimuksessa on kuvattu pitkäaikaista toimeentulotuen varassa elämistä eräänlaisena juuttumisena. Aikuinen, jonka oma vanhempi on elänyt toimeentulotuella, on kertonut toimeentulotukiasiakkuuden olevan vanhemmalta opittu tapa. Toinen toimeentulotukea saaneessa lapsuuden perheessä elänyt kuvailee ylisukupolvisuutta, normin toteuttamisena ja saa näin itsekin toimeentulotukea. Toimeentulotuen varassa elämistä on kuvattu ennustettavana, toisin kuin esimerkiksi lyhytaikaisissa työsuhteissa oleminen on ja siksi se koetaan perusteltuna. Toimeentulotuen saamista on kuvattu myös rutiinina. Muutoksen pelossa, on helpompi jatkaa tutulla polulla toimeentulotuen asiakkaana. Tutkimuksessa on myös kuvausta siitä, että vanhemmat neuvovat aikuisia lapsiaan hakemaan toimeentulotukea. Mikäli täysi-ikäinen lapsi asuu vanhempansa luona, auttaa se näin myös vanhempaa taloudellisesti. Tällaiset tulokset tukevat ajatusta käyttäytymismallien, arvojen ja asenteiden omaksumisesta ja sen vaikutuksesta ylisukupolvistumiseen.

Osa vanhemmista kuitenkin kielsi lapsensa oppineen heiltä toimeentulotuen käytön, vaan kertoivat toimeentulotuen asiakkuuden periytyvän pelkästään olosuhteiden vuoksi. Lisäksi toiset pyrkivät aktiivisesti torjumaan sukupolvien välistä periytymistä heidän omassa elämässään mm. salaamalla toimeentulotuen saamisen lapsiltansa ja kannustamalla heitä saamaan koulutuksen ja löytämään työtä. Useat vanhemmat kertoivat, että koska heidän lapsensa ovat kokeneet rajalliset elämän mahdollisuudet toimeentulotuella eläessä, haluavat he aktiivisesti valita eri polun kuin toimeentulotuen asiakkuuden. Useat haastateltavat vastustivat toimeentulotukiasiakkuuden ylisukupolvistumista, vaikka he pelkäsivät, että heidän lapsensa saattavat päätyä toimeentulotuen asiakkaiksi tai he myönsivät, että heidän omalla toimeentulotuen saamisella on vaikutusta lasten elämään. (Baker Collins ym. 2020, 90.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kandidaatintutkielmani tarkoitus oli tutkia kirjallisuuskatsauksen keinoin huono-osaisuuden ylisukupolvistumista toimeentulotukea saavien nuorten aikuisten näkökulmasta. Tavoitteenani oli luoda huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta yleiskuvaa sekä lisätä tietoa tästä yhteiskunnallisesti tärkeästä aiheesta. Tarkastelin aineistoani, joka koostui yhdeksästä vertaisarvioidusta tutkimusartikkelista ja pyrin sen avulla löytämään vastauksia tutkimuskysymykseeni ”Mitkä vanhemmuuden riskitekijät vaikuttavat nuorten aikuisten huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen ja toimeentulotuen asiakkuuteen?”.

Tutkimukseni perusteella on löydettävissä selkeitä vanhemmuuden riskitekijöitä, joilla on itsenäisiä ja päällekkäisiä vaikutuksia nuorten aikuisten huono-osaisuuteen sekä toimeentulotuen asiakkuuteen (Hyggen 2006, 499; Vauhkonen 2017, 47). Vanhempien toimeentulotuen asiakkuus on merkittävin yksittäinen nuoren aikuisen huono-osaisuutta ja toimeentulotuen asiakkuutta ennustava tekijä, eli sillä on vahva yhteys ylisukupolvisuuteen. Lisäksi vanhempien toimeentulotuen saaminen on riski nuoren aikuisen työttömyyteen sekä matalaan koulutukseen. (Vauhkonen 2017, 47–48.) Myös vanhempien koulutuksella todettiin olevan merkittävä vaikutus nuorten aikuisten huono-osaisuudessa. Sillä nähtiin olevan suora vaikutus nuorten aikuisten omaan kouluttautumiseen. Korkeasti kouluttautuneiden vanhempien lapset kouluttautuivat yleensä itsekin korkeasti ja puolestaan matalan koulutuksen saaneiden vanhempien lapset jättivät usein oman koulutuksen lyhyeksi. (Lorentzen ym. 2011, 412.) Vanhempien matala koulutus vaikutti myös muille huono-osaisuuden alueille, kuten toimeentulotuen saamiseen ja työttömyyteen. Lisäksi vanhempien koulutuksen puutteen nähtiin välittävän muita resursseja heidän lapsilleen ja sen epäiltiin olevan yhtenä tekijänä taustalla nuoren aikuisen käyttäytymismallien ja arvojen sekä asenteiden omaksumisessa. (Vauhkonen ym. 2017, 47.)

Kirjallisuuskatsaukseni mukaan huono-osaisuuden periytyemisessä ei ole kyse pelkästään taloudellisten resurssien puutteesta, sillä vanhempien matala tulotaso ei ollut vahvin huono-osaisuuden ylisukupolvistumista ennustava tekijä (Vauhkonen ym. 2017, 50). Toimeentulotuen asiakkuus puolestaan selitti huono-osaisuuden ylisukupolvistumista selvimmin, joten oleellista olisi kiinnittää huomiota siihen, mitkä tekijät tai resurssit vaikuttavat toimeentulotuen asiakkuuden huono-osaisuuden taustalla. Tutkielmani mukaan sosiaalisen kerrostuneisuuden teoriolla näyttää olevan edelleen vaikutusta huono-osaisuuden ja toimeentulotuen asiakkuuden ylisukupolvistumiseen (Fuchs 2016, 717). Tämän pohjalta voidaan ajatella, että toimeentulotukea saava vanhempi kuuluu alempaan

yhteiskuntaluokkaan ja toimeentulotuen asiakkuus ylisukupolvistuu yhteiskuntaluokan mukana. Tämän lisäksi toisena selittävänä teoriana voidaan tutkimuksen perusteella nähdä sosiokulttuurinen periytyminen, missä nähdään oleellisena sosiaaliset- ja kulttuuriset resurssit (Vauhkonen 2017, 50). Tämän teorian pohjalta voidaan ajatella, että toimeentulotukea saavalta vanhemmalta puuttuu tiettyjä sosiaalisia- ja kulttuurisia resursseja, jotka ovat ylisukupolvistuneen huono-osaisuuden taustalla. Sain tutkimukseni avulla kuvausta resurssien vaikutuksesta huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen. Vanhempien resursseilla on merkitystä, mutta pelkästään taloudelliset resurssit eivät ole ylisukupolvistuneen huono-osaisuuden taustalla.

Nuori aikuisuus näyttäytyy teorian ja tutkimusten perusteella elämänvaiheena, joka saattaa altistaa erilaisille riskeille, joilla voi olla huono-osaisuuteen johtavia seurauksia. Nuoren lapsuuden perheestä muuttaminen, koulun päättäminen ja perheen perustaminen ovat siirtymävaiheita, jotka saattavat altistaa toimeentulotuen saamiselle. (Lorentzen ym. 2011, 419). Kuitenkin myös sosiaalisella taustalla on merkitystä nuoren aikuisen huono-osaisuuteen (Ilmakunnas & Moisio 2018, 704–705). Vanhempien huono-osaisuus voi olla riski kriittiselle elämänvaiheelle, sillä esimerkiksi taloudellisen huono-osaisuuden vuoksi vanhemmat eivät ehkä kykene auttamaan aikuisia lapsiaan. Merkityksellinen huomio on tutkimuksen tulos, ettei heikko sosiaalinen tausta ennusta vain pitkäaikaista toimeentulotuen asiakkuutta ja elämänkaaren vaiheet lyhytaikaista toimeentulotuen saamista. Tutkimus osoitti, että molemmilla tekijöillä on vaikutusta. (Kauppinen ym. 2014, 283.) Näin ollen niin elämänkaaren vaiheet kuin sosiaalinen taustakin tulee huomioida huono-osaisuuden ylisukupolvistumisessa.

Huono-osaisuuden kasautumista oli tutkittu yhdessä aineistoni tutkimuksessa. Tulosten perusteella vanhempien kasautunut huono-osaisuus, eli useamman huono-osaisuustekijän yhteisvaikutus ennusti nuoren aikuisen omaa huono-osaisuuden kasautumista. (Vauhkonen 2017, 48.) Ilmakunnas (2015, 247) ja Raunio (2006, 26) ovat määritelleet syrjäytymisen huono-osaisuuteen johtavaksi tekijäksi. Mikäli syrjäytyminen ymmärretään työn ja koulutuksen ulkopuolelle jäämisenä, on pitkäaikainen toimeentulotuen asiakas usein myös syrjäytynyt. Niin vanhempien kuin nuorten aikuisten kasautuneeseen huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen tulisikin kiinnittää erityistä huomiota, sillä tutkimuksen perusteella tällä on vahva yhteys huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen.

Toimeentulotuen asiakkaiden elämäntilanteessa ei ole aina kyse pelkästään hetkellisestä taloudellisesta vaikeudesta, mihin tarkoitukseen toimeentulotuki on alkuperäisesti tarkoitettu. Taustalla saattaa olla moninaista huono-osaisuutta ja syrjäytymistä, joilla voi olla ylisukupolviset

seuraukset. Tutkimuksen perustella olisikin hyvin tärkeää, että huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden riski osattaisiin tunnistaa ajoissa ja siihen pyrittäisiin sosiaalityön keinoin puuttumaan. Niin vanhempien kuin nuortenkin kohtaamisessa tulisi mielestäni korostaa psykososiaalista työtettä, eikä painottaa työtä liiaksi taloussosiaalityöhön. Voidaan myös pohtia, onko toimeentulotuki riittävä tai oikea etuusmuoto paikkaamaan heikkoa taloustilannetta?

Huono-osaisuus ja sen ylisukupolvistuminen tunnistetaan vakavaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ja tutkimuksia aiheen ympärillä on tehty niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Tutkimusten toteuttaminen ei ole kuitenkaan yksinkertaista, sillä ylisukupolvistumisen tutkiminen täytyy tehdä muun muassa pitkällä aika välillä. Merkityksellisten ja kuvaavien tutkimustulosten saamiseksi tarvitaan juuri oikeanlaiset tutkimusmenetelmät. Tutkimuksia huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta on kehitetty vuosien ajan ja pelkästä tulojen ja köyhyyden mittaamisesta on edetty paljon. Tärkeää olisi kuitenkin jatkossakin huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden tutkimuksissa miettiä, millaisilla tekijöillä huono-osaisuutta mitataan. Nuorten aikuisten köyhyyden mittaaminen on myös erityisen ongelmallista, niiden nuorten joukossa, joilla on ansiotulot. Siitä syystä monet tutkijat ovat päätyneet käyttämään toimeentulotuen saamista osoittimena. Tämä on toki perusteltua myös siitä syystä, että toimeentulotuki osoittaa muutakin, kuin taloudellista huono-osaisuutta. (Kauppinen ym.2014, 274.) Toisaalta voidaan miettiä, olisiko tutkimustulos erilainen, mikäli mukaan saataisiin matalaa palkkaa saavat nuoret aikuiset? Tulevissa tutkimuksissa voisi olla aiheellista pohtia mahdollisesti muitakin selittäviä tekijöitä mittaamisessa, jotta huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta saataisiin jatkossa vieläkin kattavammin tietoa.

Tutkimuksellani on rajoitteena aineiston pienuus, sillä aineistona oli vain yhdeksän tutkimusartikkelia. Lisäksi kaikki artikkelit olivat englanninkielisiä, joten käännösvirheiden mahdollisuus on olemassa. Kaikissa tutkimusartikkeleissa oli näkökohtana toimeentulotuen asiakkuus ja se oli kaikkien tutkimusten huono-osaisuutta selittävänä tekijänä. Kuitenkaan nuorten aikuisten huono-osaisuutta ei kaikissa tutkimuksissa mitattu muilla tekijöillä, esimerkiksi työttömyydellä ja koulutuksella. Myös vanhempien huono-osaisuuden tekijät vaihtelivat ja tutkimuksissa oli hieman erilaisia lähestymistapoja aiheeseen. Näin ollen tutkimukseni perusteella ei voida tehdä yleistystä vanhemmuuden riskitekijöiden vaikutuksesta nuorten aikuisten huono-osaisuuteen ja toimeentulotuen asiakkuuteen. Pyrin kuitenkin saamaan tutkielmastani mahdollisimman yleistettävän ja yhtenäisen. Toivon, että työ antaa kuvauksen vanhemmuuden riskitekijöistä nuorten aikuisten huono-osaisuudessa sekä yleisesti huono-osaisuuden ylisukupolvisuudesta. Tulee kuitenkin muistaa, että huono-osaisuuden ylisukupolvistumiseen

vaikuttavat monet tutkimuksen ulkopuolelle jääneet seikat, kuten terveydelliset tekijät ja monet riippuvuudet. Näiden tekijöiden mukaan ottaminen olisikin tärkeää, sillä ne antaisivat lisää tietoa huono-osaisuuden ylisukupolvistumisesta ja taustalla vaikuttavista tekijöistä.

LÄHTEET

Baker-Collins, Stephanie & Smith-Carrier, Tracy & Gazso, Amber & Smith, Carrie (2020) Resisting the Culture of Poverty Narrative: Perspectives of Social Assistance Recipients. *Journal of poverty* 24 (1), 72–93.

Berg, Noora (2017) Huono-osaisuuden kasautuminen nuoruudesta keski-ikään. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 54(2), 159–164.

Björklund, Anders & Jäntti, Markus (2020) Intergenerational Mobility, Intergenerational Effects, Sibling Correlations, and Equality of Opportunity: A Comparison of Four Approaches. *Research in social stratification and mobility* 70 (100455), 1-11.

Erola, Jani (2010) Kohorttien väliset liikkuvuuserot - Haaste suomalaisen yhteiskunnan avoimuudelle. *Yhteiskuntapolitiikka* 75(3), 318–323.

Eskelinen, Niko & Erola, Jani & Karhula, Jani & Ruggera, Lucia & Sirniö, Outi (2020) Eriarvoisuuden periytyminen. Teoksessa Mattila, Maija (toim.) *Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020*. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö, 127–155.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Fuchs, Benjamin (2017) Risk factors of social assistance transitions: a case-control study for Germany. *International Journal of Sociology and Social Policy* 37 (13/14), 714-728.

Furlong, Andy (toim.) (2016) *Routledge Handbook of Youth and Young Adulthood*.

ProQuest

Ebook

Central,

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=4717863>. Viitattu 16.1.2021.

Hyggen, Christer (2006) Risks and Resources: Social Capital among Social Assistance Recipients in Norway. *Social policy & administration* 40 (5), 493–508.

Ilmakunnas, Ilari & Kauppinen Timo & Moisio, Pasi (2020) Huono-osaisuus jatkuu sukupolvelta toiselle: Tarkastelussa nuorten aikuisten toimeentulotukiasiakkuus. Teoksessa Kallio, Johanna & Hakovirta, Mia (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 199–223.

Ilmakunnas, Ilari & Kauppinen, Timo M. & Kestilä, Laura (2015) Sosioekonomisten syrjäytymisriskien kasautuminen 1977 syntyneillä nuorilla aikuisilla. Yhteiskuntapolitiikka 80 (3), 247–262.

Isola, Anna-Maria & Larivaara, Meri & Mikkonen, Juha (toim.) (2007) Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä Helsinki: Avain.

Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (2013) Koettu huono-osaisuus Suomessa. Teoksessa Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 22–42.

Kalland, Mirjam (2014) Hyvinvointitalous sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta. Teoksessa Särkelä, Riitta & Siltaniemi Aki & Rouwinen-Wilenius, Päivi & Parviainen, Heikki & Ahola (toim.) Hyvinvointitalous. Helsinki: SOSTE suomen sosiaali- ja terveys, 82–88.

Kallio, Johanna & Hakovirta Mia (toim.) (2020) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino.

Kallio, Johanna & Hautala, Helena & Erola, Jani (2020) Vanhempien huono-osaisuuden yhteys lasten koulupudokkuuteen. Teoksessa Kallio, Johanna & Hakovirta Mia (toim.) Lapsiperheiden köyhyys & huono-osaisuus. Tampere: Vastapaino, 175–198.

Kallio, Johanna & Kauppinen, Timo & Erola, Jani (2016) Cumulative Socio-economic Disadvantage and Secondary Education in Finland. *European Sociological Review* 32(5), 649–661.

Kallio, Tomi J. (2006) Laadullinen review-tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 25(2), 18–28.
<http://elektra.helsinki.fi.libproxy.tuni.fi/se/h/0359-6680/25/2/laadulli.pdf> Viitattu 6.11.2020.

Kärkkäinen, Tuulikki (2004) Koulutuksen ja lapsi-vanhempisuhteen yhteys elämässä selviytymiseen. Sosiaalinen perimä ja koulutuskulttuurisen pääoman periytyminen sukupolvesta toiseen. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 250. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19987/koulutuk.pdf?sequence=1> Viitattu 30.10.2020.

Jauhiainen, Signe & Korpela, Tuija (toim.) (2019) Toimeentulotuen saajien elämäntilanne, asuminen ja työnteko. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:28. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/16145> Viitattu 28.1.2021.

Laki toimeentulotuesta (1412/1997) Finlex
<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/1997/19971412> Viitattu 6.11.2020.

Moisio, Pasi & Lorentzen, Thomas & Bäckman, Olof & Angelin, Anna & Salonen, Tapio & Kauppinen, Timo (2014) Trend in the intergenerational transmission of social assistance in the nordic countries in the 2000s. *European Societies* 17(1), 73-93.

Myllyniemi, Sami (toim.) (2012) Monipolvinen hyvinvointi Nuorisobarometri 2012. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Niemelä, Mikko & Saari, Juho (toim.) (2013) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Niemelä, Pauli (toim.) (2010) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro.

Nuorisolaki (1285/2016) Finlex
<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285> Viitattu 16.1.2021.

Ohisalo, Maria & Laihiala, Tuomo & Saari, Juho (2015) Huono-osaisuuden ulottuvuudet ja kasautuminen leipäjonoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (5), 435– 466.

Paananen, Reija & Ristikari, Tiina & Merikukka, Marko & Rämö, Antti & Gissler, Mika (2012) Lasten ja nuorten-hyvinvointi Kansallisen syntymäkohortti 1987 –tutkimusaineiston-valossa. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-696-0> Viitattu 19.11.2020

Raunio Kyösti (2006) Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski: Gummerus.

Raunio Kyösti (2009) Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho (2015) Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Saari, Juho & Eskelinen, Niko & Björklund, Liisa (2020) Raskas perintö. Tallinna: Gaudeamus.

THL (2016) Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos.
https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus Viitattu 6.1.2021

Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Welshman, John (2007) Underclass : a History of the Excluded, 1880-2000. London: Hambledon Continuum. Print.

Ylikännö, Minna (2016) Lapsuuden köyhyys seuraa pitkälle – toimeentulotukea kehitettävä. Lapsuuden köyhyys seuraa pitkälle – toimeentulotukea kehitettävä – Tutkimusblogi.mht Viitattu 3.1.2021.

LIITE 1. KIRJALLISUUSKATSAUKSEN AINEISTO

Baker Collins, Stephanie; Smith-Carrier, Tracy; Gazso, Amber & Smith, Carrie (2020) Resisting the Culture of Poverty Narrative: Perspectives of Social Assistance Recipients. *Journal of poverty* 24 (1), 72–93.

Kanadalainen haastattelututkimus sukupolvien välisestä toimeentulotuen periytymisestä. Tutkimukseen on osallistunut 31 haastateltavaa, jotka ovat saaneet toimeentulotukea ja, joiden vanhempi ja/tai aikuinen lapsi on myös saanut toimeentulotukea.

Fuchs, Benjamin (2017) Risk factors of social assistance transitions: a case-control study for Germany. *International Journal of Sociology and Social Policy* 37 (13/14), 714–728.

Paneelitutkimus, jossa tutkitaan sosiaalisen kerrostuneisuuden sekä elämänkaaren riskitekijöiden vaikutusta toimeentulotuen asiakkuuteen siirtymisessä.

Hyggen, Christer (2006) Risks and Resources: Social Capital among Social Assistance Recipients in Norway. *Social policy & administration* 40 (5), 493–508.

Paneelitutkimus norjalaisten riskeistä joutua toimeentulotukiasiakkaaksi. Näkökulmana on sosiaalisen pääoman vaikutus toimeentulotukiasiakkaaksi päätyemisessä nuorena / nuorena aikuisena.

Ilmakunnas, Ilari & Moisio, Pasi (2018) Social assistance trajectories among young adults in Finland: What are the determinants of welfare dependency? *Social policy & administration* 53, 693–708.

Rekisteripohjainen tutkimus, jossa tutkitaan suomalaisten nuorten aikuisten riskitekijöitä toimeentulotukiasiakkaaksi päätyemisessä.

Kauppinen, Timo M.; Angelin, Anna; Lorentzen, Thomas; Bäckman, Olof; Salonen, Tapio; Moisio, Pasi & Dahl, Espen (2014) Social background and life-course risks as determinants of social assistance receipt among young adults in Sweden, Norway and Finland. *Journal of European Social Policy* 24(3), 273–288.

Rekisteripohjainen tutkimus, joka on toteutettu Ruotsissa, Norjassa ja Suomessa. Tutkimuksen tarkoitus on löytää ennustavia tekijöitä toimeentulotukiasiakkuuden taustalta. Tutkimuksessa tutkitaan sosiaalisen taustan ja elämänkaaren riskitekijöiden vaikutusta nuorten aikuisten toimeentulotulotuen saamiseen.

Lorentzen, Thomas; Dahl, Espen & Harslof, Ivan (2011) Welfare risks in early adulthood: A longitudinal analysis of social assistance transitions in Norway. *International Journal of Social Welfare* 21, 408-421.

Rekisteripohjainen tutkimus, jossa tutkitaan norjalaisten nuorten riskejä joutua toimeentulotukiasiakkaaksi.

Moisio, Pasi; Lorentzen, Thomas; Bäckman; Olof; Angelin, Anna; Salonen, Tapio & Kauppinen, Timo (2014) Trend in the intergenerational transmission of social assistance in the nordic countries in the 2000s. *European Societies* 17(1), 73-93.

Rekisteripohjainen tutkimus, joka on toteutettu Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Tutkimus keskittyy toimeentulotuen asiakkuuden sukupolvien väliseen periytymiseen 2000-luvulla.

Vauhkonen, Teemu; Kallio, Johanna; Kauppinen, Timo M. & Erola, Jani (2017) Intergenerational accumulation of social disadvantages across generations in young adulthood. *Research in Social Stratification and mobility* 48, 42-52.

Rekisteripohjainen tutkimus, jossa tutkitaan sosiaalisten haittojen sukupolvien välistä periytymistä Suomessa. Tutkimuksessa tutkitaan, kuinka vanhempien huono-osaisuus periytyy nuorille aikuisille. Indikaattoreina käytetään matalaa koulutustasoa, työttömyyttä sekä toimeentulotuen saamista.

Wiborg, Øyvind Nicolay & Møberg, Rasmus Juul (2010) Social origin and the risks of disadvantage in Denmark and Norway: the early life course of young adults. *Work, employment and society* 24(1), 105–125.

Rekisteripohjainen tutkimus, jossa tutkitaan sosiaalisen taustan vaikutusta työttömyysriskiin ja toimeentulotuen saamiseen norjalaisten ja tanskalaisten nuorten aikuisten keskuudessa.